

GAZETA TRANSILVANIEI.

REDACȚIUNEA ȘI ADMINISTRAȚIUNEA:
BRAȘOVŪ, piața mare Nr. 22.

„GAZETA” IESE ÎN FIECARE ZI.

ANULŪ L.

SĂ PRENUMERĂ:

la poște, la librării și pe la dd. corespondenți.

ANUNȚIURILE:

O seriă garmondă 6 cr. și timbru de 30 cr. v. a. pentru fiecare publicare

Scrisorile nefrancaute nu se primesc. — Manuscrise nu se retrămî.

Nr. 199.

Vineri, 11 (23) Septemvre.

1887.

BrașovŪ, 10 Septemvre 1887.

De când cu mobilizarea de probă care, după raporturile diarelor, a reușit peste așteptare de bine, încrederea Francesilor în armata lor a crescut în așa măsură, încât ei nu mai încetază acum a-și arăta pe față prin graiu viu și în scris bucuria și însuflețirea.

La banchetul ce s'a dat cu ocaziunea terminării mobilizării comandantului de corp general Bréart, a rostit niște cuvinte pline de mândrie națională. „Francia”, zise el, „își cunoște acum puterea armată; suntem gata și așteptăm!”

Tot la acel banchet a redicatu deputatul francesu Cales un toast pentru armată, „care a făcut să reinvieze speranțele țerei, și care ne va dobîndi revanșa.” Și ca să fie și mai bine înțelesu adăuse: „multă vreme n'am cutedat a spera în revanșă; acum o așteptăm cu nerăbdare!”

Dér ceea ce este mai semnificativ, însuflețirea pentru hărnicia armatei documentată la mobilizarea de probă a cuprinsu toate cercurile politice francese fără deosebire. Nicî chiar cei dela guvernŪ n'au voit să remănă înderēt în manifestarea bucuriei lor și, precum scimŪ, ministrul de culte și instrucțiune publică Spuller, profitându de-o ocaziune binevenită și-a exprimat în public dorința, ca să vedă pe Francia recăstigându-și érași ceea ce a pierdut.

Înainte de mobilizarea de probă se găseau mulți, mai ales în sinul opozițiunii, cari criticau în mod nefavorabil acest proiect și diceau că se cheltuiesc numai bani înzadar. După ce însă întreprinderea a reușit spre mulțumirea generală, au încetat toate ironiile și sarcasmele foilor din opozițiune și au făcut loc entuziasmului general pentru dovada ce s'a dat despre destoinicia de luptă a armatei francese.

Nu mai trebuie să spunem, că aceste manifestațiuni generale pentru armată însoțite de exprimarea dorinței în realizarea aspirațiunilor Franciei, au produs un resentiment forte neplăcut în Germania.

Diarele germane mai moderate ascriu acele manifestațiuni sanguinismul al Francesilor și se mângăiau cu aceea că cu timpul entuziasmul provocat prin mobilizarea de probă se va mai răcori, când étă că generalul Boulanger, cel mai popular în Francia și cel mai urgisit în Germania, vine érași să tórne uleiu pe foc, ținendu în 19 l. e. la Saint-Galmor o vorbire înfocată cătră oficerii corpului său de armată.

Între altele zise generalul Boulanger în acea vorbire, că unui Francesu căruia îi dai drumul să mērgă înainte, nu-i pôte rezista nimenea, și accentuă că ađi mai mult ca orî și când Francesul are lipsă de aceste calități militare, pentru că „ora desarmării încă n'a sunat pentru popórele vechei Europe”. A mai adăus că ar fi o nebuniă a crede, că Francesii voiesc „pacea cu orî-ce preț”; nu, ei vor continua a lucra și a se întări, căci știu că o fac pentru Francia.

N'a dîs în sine generalul Boulanger nicî, ce ar pôte fi privit ca o provocare a Germaniei, dér fiind că el și nu altul a rostit acele cuvinte, cei din Germania nu vor ceti printre șire decât dorința de revanșă, a căreia reprezentant de frunte este tocmai Boulanger. Acesta se va întâmpla cu atât mai vértos, cu cât manifestațiuni premerse sunt de natură de a-i întări pe Germani și mai mult în această credință.

Cu toate aceste foile germane au primit de astădată cu mai multă liniște discursul generalului Boulanger și caută a și-l explica ca pe un efluc al ambițiunii personale a genera-

lului, ér nu ca o expresiune a dorinței de războiu, ce ar fi cuprinsu pe Francesi.

Se observă de un timp încóce órecare schimbare de roluri între diarele francese și germane. Acum Germanii desvóltă acea moderațiune față cu aspirațiunile de revanșă din Francia, ce-o documenta mai înainte pressa francesă față cu amenințările și învinuirile foilor bismarkiane. Acesta pledază în favorul întăririi Franciei și denotă o mutare a constelațiunii europene, care impune Germanilor mai multă rezervă în cerțele lor publicistice cu rivalii de dincolo de Vogesi.

Orî cât de multă moderațiune și-ar impune însă o parte și alta, mai ales în cercurile guvernamentale, nu se pôte nega faptul, că încordarea între Germani și Francesi crește pe și ce merge. Acesta s'ar pôte constata chiar și în lipsa multelor arestări, espulsări și urmăriri de spioni, ce se fac și într'o țără și într'alta.

Și pe cât timp va dura acesta periculósă încordare între cele două mari națiuni ale apusului, nu mai încape îndoială despre ceea ce a dîs generalul Boulanger, că în bētrâna Europă nu va pôte fi vorba de desarmare.

Până când va pôte suporta acesta bētrână Europă sarcinele grozave ce i le impune armările continue ale statelor sale? Eată o întrebare, care trebuie să deștepte seriose îngrijiri pretutinden și dela a căreia grabnică și favorabilă deslega redepinde pacea și bunăstarea continentului nostru.

Dușmănia neîmpăcată dintre Francia și Germania este și rămâne, după a noastră părere, cea mai mare nenorocire pentru civilizațiunea Europei și pentru libertatea popórelor ei.

Gonă contra naționalităților.

Cetim în oficiosul „Pester Lloyd”:

În contra agitațiunii naționalităților procurorul general Kozma a adresat, precum aflăm, o cerculară energică tuturor procurorilor din țără, dispunendu ca să privegheze cu îngrijire și cu mare atențiune asupra productelor literare și mai ales asupra diarelor din cercul competenței lor, și de cumva ar descoperi vre-o tendință ostilă față cu statul „maghiar” orî față cu națiunea maghiară, să facă neîntârziat și cu cea mai mare energiă pași judecătorești de lipsă contra respectivei publicațiuni orî contra respectivului diar, și să incunoștințeze despre acesta procuratura generală.

Așa dér progresăm cu pași repeđi spre domnia cnutului unguresc. Mai lipsesce încă numai o Siberiă.

Partidele în Bucovina și Români.

„Revista Politică” din Suceava vorbește într'un articol cu data de 15 Iulie a. c., despre partidele din Bucovina și despre raporturile lor cu Români bucovenin astfel:

Situațiunea la noi în țără se tot lămuresce pe și ce merge, încât astă-đi putem arunca o privire repede asupra partidelor politice, ce combat pe Români, și asupra tendințelor acestor partide.

Este înainte de toate partida Rutenilor indigeni, ortodocși orientali. Aceștia trăind de atăta timp la un loc cu Români, se află, afară de relațiunile de megieșie, și în relațiuni de înrudire încât mai că nu vei afla o familie mai bună să nu fiă încuscrită seu altfel înrudită cu familiile românesc.

Rutenii din țără sunt un popor blând și paenic, și nu fac deosebire în naționalitatea română și rutenă, căci și la densii ca și la Români religia este legea, care-i unesce cu aceeași biserică unde se închină deopotrivă Românul și Ruteanul bucovinean. Deosebiri de vederi între poporul rutean și între poporul român încă nu au esistat până acuma, și

nicî nu credem că vor esista, cât timp poporul ortodocșu rutean din Bucovina își va croi singur destinele sale, și nu va încăpea pe mână șovinistilor greco-catolici din Galiția. Dér aceștia venind din Galiția în țără, și căpētându câte un post, au început a prourma lupta începută în Galiția, pe teritoriul Bucovinei, cu deosebirea numai, că în Galiția obiectul urei și a atacurilor lor înverșunate erau Polonii, ér aici în țără Români. Și cu toate că, ca streini atât de țără acesta, cât și de religia țării, nu au nicî un drept a se amesteca în afacerile Rutenilor, ei ca niște ómeni ce nu au nimic a pierde, au isbutit, prin îndrăsnelă și prin purtarea lor necalificabilă a lua în mână lor frēlul conducerii Rutenilor; au isbutit mai departe a depărta pe inteligența ruteană dela cărmă, a o lipi așa dîcēndu de părete, și astăđi sunt ei aceia cari strigă și injură în numele poporului rutean, nu numai asupra Românilor, ci chiar și asupra acelor Ruteni născuți și crescuți în țără, cari nu țipă și strigă ca densii, care arată mai multă chibzuire, și mai mult tact decât ilu au ei. Spre acest scop le servește atât gazeta lor proprie, cât și diarul judovesc din Cernăuți.

Acestor Ruteni streini, fugăriți pôte de Polonii din Galiția, și ajunși aici la o bucățică de pâne, le-au succés în timpul din urmă a vîr vrbă între Români și Rutenii din țără și a-i întărită pe aceștia din urmă asupra Românilor, cređēndu că astfel își vor ajunge mai ușor scopurile lor de a deveni mari și tari pe spatel poporului. Ei lucrēază și pentru convertirea poporului rutean la catolicism și intru acesta sunt ajutați și de iesuiți, și se caracterizează prin lipsa de orî ce tact politic. În unul din numerii viitori vom veni și asupra acelor preoți ruteni gr. or. de peste Prut, cari lucrēază mână în mână cu greco-catolicii și cari sēmēnă! a nu cunoște hotarele între Galiția și Bucovina.

După Ruteni vin apoi Germanii din țără. Aceștia se deosebesc prin caracterul lor integru și prin inteligența și cultura lor, sunt însă atât de puțin, încât mai că i-ai pôte numera pe degete. Nenorocirea lor a fost, că cea mai mare parte din ei s'au polonizat astfel, că nu-i mai cunosci; și polonisarea lor nu a urmat prin școlă, ci prin biserică, prin preoți și prin — servitori și servitoare polone.

Cum trăim cu Germanii din țără, am arătat în numărul trecut. Noi avem pentru densii cele mai vii simpatii, și împrejurarea, că reprezentanții noștri susțin principiul autonomist, ér ei cel centralist, nu au micșorat sentimentele de simpatie ce le păstrază Români. De ne păstrēază și ei aceleași simpatii, ne vom încredința cu timpul; una însă trebuie să înțelegă Germanii din țără, că ei nu se romanisēază, ci se slavisēază, și că prin urmare pericolul nu le vine dela Români, ci dela Slavi, adecă dela Poloni; o politică sănătósă germană ar cere așa déră ca Germanii să mērgă umēr în umēr cu Români, ca împreună să combată slavismul, însă unde este organul lor politic ca să profeseze aceste idei? Cu durere trebuie să mărturisim, că Germanii din țără cu totă cultura lor, nu au un unic organ de publicitate, și astfel nicî nu le auđi glasul lor.

Vin apoi Polonii. Aceștia se recrutēază din amploiați mari și mici, din cățiva medici și advocați, și din mulți servitori și servitoare. Cei mai mulți sunt nu de mult veniți la noi în țără, cei mai puțin sunt născuți și crescuți aici, ér mare parte din Poloni sunt Germanii polonizați, cari, ca toți renegații, sunt cei mai aprigi luptători pentru propaganda polonă. Organul Polonilor este „Gazeta polska” din Cernăuți, care stă sub influența iesuiților. Polonii din țără combat toate aspirațiunile Românilor, afară de sistemul politic urmat de deputații români, combat naționalitatea, biserică și școlă română, și ar voi să domnesc în Bucovina, precum domnesc în Galiția. Au și pus mână pe cele mai multe posturi în țără, și decă ai lua statistica la mână, și ai calcula numărul amploiaților și impiegaților poloni, mari și mici, ai vedē că partea cea mai bună și mai mare este a lor. Sucursul ce-lu capētă din Ga-

liția totu' crește, și în raportu' cu acestu' sucursu' crește și ostilitatea loră față cu noi. Organulu' lor de publicitate ne conbale — ce-i dreptu' într'unu' tonu' convenabilu', neuitându' bunele maniere și neînjosindu-se la apucăturile gazetei jidovesce din Cernăuți — der ne conbale la totu' pasulu', la tôte întreprinderile nôstre.

Polonii s'au aliatu' cu Rutenii și cu Jidovii din țeră și pôrtă o luptă crâncenă în contra nôstră, der au fostu' așa de cumiști a împărți rolurile astfelu', că diarulu' loră dă tactulu', er' organulu' jidovesce din Cernăuți și celu' rutenu' înprôscă în noi cu „grobes Geschütz“.

Cătu' despre Jidovii, carî strigă că suntu' Germani, fără ca să-i credă cineva, și carî injură sêlbaticu' asupra nôstră, vomu' vorbi altădată. Acuma dîcemu' numai: Până unde va ajunge prietenia Polonilor, a Rutenilor și a Jidovilor, vomu' ajunge s'o vedemu', der deocamdată trebuie să mărturisim, că această alianță triplă nu ne-a surprinsu' de felu', căci noi Românii amu' trecutū prin multe și grele nevoi, amu' luptatu' de cându' ne-amu' tređitū, și decă amu' câștigatu' când va ceva, decă amu' reportatu' vr'unu' succesu', noi singurî l'amu' dobânditū, noi prin propriile nôstre puteri și opintiri, și în contra machinațiunilor tuturor antagoniștilorū nôștri. Și acuma avêndu' contrari pe Polonii veniți din Galiția, pe Rutenii veniți din Galiția, pe Jidovii veniți din tótă lumea, stămū totu' atâtu' de drepti ca până acuma, cu fruntea înălțată și senină, cu voința firmă și strinsu' unii' în luptă, căci ne aflămū în țera nôstră, și ne răđimămū pe dreptulu' nostru, și scimū din moși strămoși că: apa trece er' petriile rêmânū.

Din afară.

După o depeșă adresată din Berlinu' diarulu' „Journal de Débats“, principalulu' rezultatū alu' întrevederi dela Friedrichsruhe ar fi că *Austria va acorda Rusiei o influență preponderantă în Bulgaria.*

„Journal des Débats“ crede a sci, că nici o *intrevedere* nu se va face între cei doi împêrași la Swinemunde. Tarulu' se va întôrce în Rusia, fără a trece prin Germania. De altă parte diarulu' „Die Post“ menționază svonulu' unei întrevederi a împêratului *Wilhelm și Tarulu' în luna lui Octomvre.*

„Gazeta Germaniei de Nord“ semnalază *întrarea pe scenă a generalului Boulanger*, cu privilegiu' discursului recentu' ce acesta a rostitū și în care elu' a dîșu', că armata trebuie să lucreze pentru Franța. Și adauge organulu' berlinesu', că ceea ce Franța voiesce, d. Spuller, actualmente ministru alu' instrucțiunei publice, a exprimat'o în acești termini: „Franța are ca sarcină să reia ceea ce a pierdutū.“

Intr'unu' meetingu' popularu' organizatū în Sofia de Liga patrioților, cu prilejulu' aniversărei unirei Bulgariei cu Rumelia, președintele a dîșu', că Bulgarii trebuie să se unescă pentru a susține unirea Bulgariei care, părăsită de puteri, trebuie să apere ea însăși drepturile sale.

După cum comunică o telegramă din Paris, *fratele celu' mai mare alu' prințului de Coburg* n'a pututū să autorizeze pe mama sa, principesa Clementina, să compromită averea sa privată în întreprinderea Bulgariei. Se scie că prințulu' de Coburg a vrutū să garanteze comăndele de echi-

pamentū și armamentū alu' armatei bulgare cu averea sa și a familiei sale.

„Nordd. Allg. Zeitung“ amintesc, că în *Varșovia* sosesc de câtu' timpū mulți lucrători, pentru ca să grăbescă *lucrările de fortificare* în Kovno, construirea de magazine și alte construcțiuni militare.

Acceași fôia înregistrează împreună cu alte dîiare scirea fôiei franceze „Patriote“, că *guvernulu' francesu' a ordonatū să se țină în evidență toți streinii*, și observă, că numita fôia francesă, care *numesce pe Germani suferitori de fôme și spioni*, ar sta în relațiuni cu ministrulu' de rêsboiu.

SCRIRILE DILEI.

Guvernulu' ungurescu' a pusū, precum se scie, să se facă lucrările pregătitoare pentru rezolvarea cestiunei rês-cumpărării regaliilor. Pentru acêsta suntu' necesare în prima liniă datele statistice asupra cantității rachiului ce se consumă pe anū în singuraticele comune. Aceste date se adună în tótă țera de organele financiare care în privința acêsta se adresază la proprietarii de câciume și la arendașii regaliilor. Datele acestea vorū forma baza pentru stabilirea sumei pentru rêscompărarea regaliilor.

Maiestatea Sa va vedé în Clușiu și fețe culturalegetiste. Așa se dice că deputațiunea Kulturegyletului ardeleanu' va fi „imposantă“. Dela cele „1500“ filiale precum și dintre miile de membri ai reuniunei s'au anunțatū fôrte mulți, așa că numărulu' membrilor deputațiunei trebuie redusū.

Ministrulu' de justiția ungurescu', ducêndu-se deunășile incognito într'unu' orașu' din Ungaria de susū, intră în cancelaria judecătoriei de cerc. De față era protocolistulu'. Necunoscutulu' ministru dete „bună dimineața“, der protocolistulu' dreptu' rêsponsu' întrebă aspru: „Ce vrei?“ — „Cătu' pe d-lu' judecătoru'“. — „Nu e aci“. — „Ora oficiului încă n'a trecutū“. — „Și ce te privește acêsta?“ — „Puțințelū totū mă privește“. — „Te privește? Adecă cine ești d-ta?“ — „Eu suntu' adecă ministrulu' de justiția...“ — Der cei carî nu suntu' ministri, ce pătescū! Și cine le dă satisfacțiã pentru brutalitățile ce le întêmpină din partea unoră funcționari unguresci? Dumneșeu din cerū.

La 28 și 29 Septemvre n. sosesc din Viena în Sibiiu regimentulu' 31 de infanteriã, unde va și rêmâné în garnisonă. Batalionulu' alu' 3-lea se va duce însé în Bosnia în garnisonă.

Unu' scandalu' ne mai auditū s'a întêmplatū în dîilele acestea între nisce funcționari comitatensi în casa din Comornu', scrie „Szabadsag“ din Alba-regală. Protonotaru' comitatensu' M. K. și președintele scaunului orfanalū I. P., carî de multu' timpū nu trăsescu' în bună înțelegere, mai înteu se pâlmuiră și apoi se bătură strașnicu', încâtū abia îi putură despărți ceilalți visita'ori ai casei. Viceșpanulu' i-a constrinsū pe amêndoi funcționarii să și dea demisiunea și s'a fixatū o nouă alegere. Cei doi triști eroi s'au și duelatū mai târđiu, der fără să și pricinuescă nici o sdrelitură.

În Turoțu'-St.-Martinu' a muritū unulu' dintre conducătorii de frunte ai Slovacilor, anume Dr. Mi-

chailū Mudron, pe care Ungurii îl priveau cu ochi rîi. Mudron s'a făcutū vestitū ca avocatū alu' aderenților săi în procese politice, cu care ocaziune a dezvoltatū o rară elocință. Slovaci încercă o mare și durerosă pierdere.

Ministrulu' de interne a permisū, ca comuna mare Lugoșū, din comitatulu' Carașu'-Severinū, să se pôta constitui ca orașu' cu magistratū regulatū.

O mamă fără inimă espuse la 16 Septemvre n. pe miculu' sêu copilū de curêndū născutū pe șoseua Feleacului lângă Clușiu și-lu' lăsă în mâna sorții. O fetiță de șapte ani a unui țeranū ce locuesce în apropiere găsi pe miculu' copilū, care striga, și plină de bucuriã aduse „păpușa cea viã“ la părinții ei, carî încunoscințară poliția despre acêsta. Noulū cetățenū va fi deocamdată crescutū cu cheltuiala orașului.

La 14 Septemvre n. fū găsitū mortū pe drumulu' din pădure ce duce dela Crisbavū la Țințari unu' locuitorū din Crisbavū. Se dusesse în sêra precedentă cu boii la pășune și fusese împușcatū. Boii au fostū aduși de păduraru' orașenescu' S. I. Casulu' se anchetază! Nenorocitulū, care era vêduvū, lăsă în urmăi cinci copii.

Antichitățile bisericesci din Bucovina.

Comisiunea centrală c. r. pentru monumente istorice și artistice din Viena s'a adresatū cătră consistoriulu' arhiepiscopalū din Cernăuți cu o scrisore, din care reproducemū, după „Revista politică“, următoarele pasage:

„De unū timpū încôce atențiunea comisiunei centrale c. r. este atrasă asupra bisericilor gr.-or. și asupra icônolorū lorū, carî mai cu sêmă se află în Bucovina și datéză din timpuri fôrte vechi. Conservatorii Bucovinei n'au întrelăsatū a trimite comisiunei centrale în acêstă privință raporturi fôrte numeroșe și detaliate.

„Der cu privire la însemnătatea acestorū obiecte raporturi simple nu ajungū și întrebuițarea lorū trebuie să fî înlesnită prin copiarea edificiilor, a icônolorū și a celorlalte obiecte de artă...“

„Ne permitemū a Vê ruga pe Eminența Votră ca să bine-voiți a orêndui clerului gr.-or. conservarea și cruțarea bisericilor vechi și a picturilor lorū; a-lu' învita ca restaurări să se facă numai sub controlulū respectivului conservatorū c. r. și ca edificiile și picturile să fî copiate atâtū din partea organelorū însărcinate cu restaurarea câtū și din partea unui fotografū; a îngriji ca unū preotū deprinsū cu textulu' slavonū bisericescū să fî obligatū a culege numeroșele inscripțiuni ale bisericilor din Bucovina...“

„Consistoriulu' din Cernăuți, prin o circulară adresată preoțiunei, a luatū deja mêsurile convenite și a dispusū următoarele:

1. Obiectele amintite în ceea ce privește caracterulu' lorū monumentalū să se conserve cu tótă îngrijirea trebuincioșă, er' restaurările eventuale să nu se facă fără încuviințarea consistoriului respectivū, fără consultarea organelorū tehnice competente.

2. Tôte inscripțiunile vechi să se conserve și preoțiunea este indatorată a le copia după puțință, trimițêndu-le apoi consistoriului cu unū raportū detaliatū.

3. Clerulu' este ținutū a da informațiunile trebuincioșe și a sprijini cu cea mai mare prevenire cercetările acelorū bărbați, carî suntu' numiți conservatori pentru monumentele istorice și artistice ale țerei nôstre.

FOILETONU.

Scôla pseudo-istorică Eder-Hunfalvy.

Neuere Erscheinungen der rumänischen Geschichtsschreibung beleuchtet von Paul Hunfalvy. Wien und Te-schen verlag der k. k. Hofbuchhandlung Karl Prochaska 1886. 8° 252 pag.

(Urmare.)

Êtă cuprinsulu' noiei scrieri istorice a d-lui P. Hunfalvy, din care, precum amu' amintitū, va apăré, de sine, neadevêrulū și tendința de agitațiune contra Românilor:

Nicolae Densușianu publică în anulū 1880 în Bucuresci „Cercetări istorice în arhivele și bibliotecile Ungariei“, ce le făcuse însărcinatū din partea Academiei române în privința revoluțiunei țranilor din anii 1784-1785. Totu' dênșulu' publică apoi în anulū 1884 în Bucuresci istoria revoluțiunei țranilor, o operă voluminosă, sub titlulu': „Revoluțiunea lui Horia în Transilvania și Ungaria din 1784—1785. În anulū 1885 dênșulu' mai publică încă două broșuri importante: „Monumente pentru istoria țerei Făgărașului culese și adnotate,“ și „Note critice asupra scrierei d lui A. D. Xenopol: Teoria lui Rösler“. Apoi în 1883 apărū în Budapesta tomulu' antêiu „Din scrierile lui Petru Maiorū,“ edate de societatea literară „Petru Maiorū“ a junimei române studiôse din Budapesta. Êr în 1885 D. A. Xenopol, profesorū de

istoria română la universitatea din Iași, publică în limba francesă: „Une énigme historique. Les Roumains au Moyen-Age. Paris, 1885. (O enigmă istorică. Românii în evulu' de mijlocu'.) În anulū 1884 totu' dênșulu' publică „Teoria lui Rösler: Studiu asupra stăruinței Românilor în Dacia-Traiană“ și asupra acestei cărți se raporta broșura lui Densușianu amintită mai susū. Eu nu am înainte mea acestu' studiu alu' lui Xenopol și mē voiu raporta la elu' după Notele critice ale lui Densușianu.

Ca cetitorulu', care n'a avutū ocaziune să rêsfoiescă literatura română, să pôta pricepe acestu' importantū materialū istoricū, voiu lăsa să urmeze pãrerile cele vagi despre istoria română ale lui Bălcescu și la aceste voiu adauge ideile lui Petru Maiorū, pe carî Densușianu în Notele sale critice, asupra lui Xenopol le infățiséză ca pãrerile de până acuma ale scôlei istorice române.

Clio, dîna istoriografiei românesce, care dela 1780 stă la rêsboiu ca să termineze textulu' vechi istorii românesce, cere Transilvania ca plată pentru țesătura sa (verlangt nun als Lohn für ihr Gewebe — Siebenbürgen.) Pentru ochiulu' nedepriusū s'ar pãrș, că țesătura acêsta e demnă de plata ce se cere (adecă de Transilvania). Însé decă o esaminămū cu atențiune și cu cunoscințele tehnice, cunoscințe ce ni le oferă adevêrata istoriã, noi vomū observa numai decătū, că nici urđela,

nicî bătătura țesăturai nu suntu' de materiã veritabilă. Noi vomū oteri aici cetitorului neversatū în istoriã cunoscința tehnică, ca singurū să pôta judecă, decă marla ce o aduce la țergulu' literarū dîna Clio a Românilor este o istoriã critică fără nici o presupunere, decă scopulu' ei este veritatea obiectivă, sêu decă nu cumva acêstă dîna Clio în lucrarea ei a avutū mai multū înainte ochilorū agitațiunea politică și de aceea țese istoria astfelu' ca să i servescă la scopū.

După câtū cunoscū eu, nici unū scriitorū seriosū (abstracțiune făcêndū de povestitorii de anecdote) nu au consideratū niciodatā pe Români ca Turci, ca Greci sêu ca Slavi. Încă îndată la prima aparițiune a Românilor în peninsula balcanică, în seculul alu' X-lea, ei fură priviți de Bizanțini parte ca vechi Misieni parte ca coloniști din Italia.

Atâtū Martinū Opiz câtū și Laurențiu Tapelintū din Mediașū, care publică în a. 1667 în Lyon o cãrticică interesantă despre „originea și decadența Ardelenilor“ suntu' convingși, că Românii din Transilvania se tragū dela coloniile lui Traianū. Chiar și Gibbon, renumitulū autorū alu' „Inclinării și decadenței imperiului romanu'“ consideră pe Români ca „coloniști români, puri și neamestecați“, și anume dênșulu' se exprimă astfelu': „Românii conservă încă multe elemente din limba latină și ei s'au lădatū în tôte timpurile că suntu' de origine romană. Ei suntu'

O judecată unghurească despre o comediă nemțescă.

Foia bugetară unghurească din Clușiu publică în Nr. 213 dela 13 Septembrie n. unu articolul, subsemnatu de unu „Szunyog“, asupra comediei „Goldfische“ (pescii de aur) de Schonhau Kadelburg. „Criticul unghuresc ȳice între altele:“

„...Humorul germanu! O Dumneșule! Aceste pōpore vorbescū prostii — dēr vești cā nu o facū bucuroșu acēsta. In genere suntu ōmeni plictoși (cu carī Ńi se urāscē), dēr trebue sē fie glumești. Pentru acēsta e o rețetā propriā. IŃi trebue vr'o doi ōmeni și „Fliegende Blätter“.... Aceste comedii germane! Unde suntu lucii, acolo trebue sē roșesci de rușine, unde nu suntu, acolo suntu grozav de ințelepte. Suntu de regulā fārā de fecte. In ele e o moderatā incurcātūrā și unu moderatū numărū de anecdote. Bārbații se incurcā in situațiunī comice, dēr acești bārbați suntu astfelū, cā potū gusta pe Messia lui Klopstock și alte astfelū de grozave bucurii ale pāmētului; ei suntu liniștiți, intemeiază o familiā de 12 copii, se ingrașe cu timpulū și fumēzā din pipa de porcelanū. Sāngele lorū nu ferbe, ilaritatea nu rēsare din ei, ca mugurulū din pomū, ci atērnā de ei in afarā, ca scaiulū de talarū (straiu.)“

Cātā ingāmfare!

Importarea de produse brute animalice din Romānia. La o cerere a camerei comerciale și industriale din Brașovū, in care provocāndu-se la o dispozițiune a guvernului austriacu privitōre la importarea de produse brute animalice din Romānia se face rugarea, cā și guvernul unghurescū sē ia o dispozițiune corēspondētōre, numita camerā a primitū dela ministerul unghurescū de agriculturā, comerțū și industriā urmātōrului rēsponsū, care se comunicā celorū interesați:

Incunoscintēzū camera, cā guvernul țērii Bucovina a dispusū, cā lāna de oi spālātā și impachetātā in saci, mai departe seulū topitū se potū importa liberū in numita provinciā și cā celelalte produse brute*) citate sub b) in § 4 alū legii austriace asupra peștei bovine, decā suntu provēdute cu certifica'te de origine și sanitarie, deasemenea se potū importa acolo. Ce privescē cererea camerei, cā sē permitū și eu importarea acelorū produse brute via Predealū in Ungaria, respective transitulū lorū pe teritoriul statului, observū cā suntu gata a satisface din casū in casū cererilorū corēspondētōre concrete, cā și pānā acum. B-pesta 19 Augustū 1887 Pentru ministrulū: Matlekovics.“

Raportū polițienescū. — In 18 Septembrie n., sol dalū din garnisonā arangiarā in curtea cārciumei Nr. 227 din Brașovu-vechiu o petrecere cu danțū, fārā sē cērā incuviințarea autorității. Deōrece, precum se scie, la astfelū de petreceri fārā supraveghiare polițienescā s'ntēmplā toldēuna bātāi sāngerōse, servitōrele doritōre de danțū furā inlāturate dela loculū de jocū, ēr soldații carī se opuserā acestei mēsuri furā arestați și predați comandantilorū respectivī spre a fi pedepsiți.

Erī diminētā servitōrea Olah Anna a fānarului de aci Fr. Orendt, care mai adeseori a furatū pōme introducēndu-se in grādina vecinā, fū surprinsā asupra faptului și predatā autorității competente.

Servitorulū unei prāvālii de aci a gāsītū inainte

*) Observarea camerei de comerțū și industriā: Acestea suntu: piei deplinū uscate, ōse, cōrne, vērful de cōrne, unghii, intestine sārāte și uscate, intestine pentru cōrde, seu netopitū in butōie și covate, pērū de vacā, pērū de porcū, lānā de oi și pērū de caprā, intru cātū aceste din urmā obiecte suntu impachetate in saci ori in colete.

cam cu vre-o 14 ȳile unū inelū femeescū bātutū cu petre scumpe, fārā sē fi arātātū acēsta autorității. Vrēndū servitorulū sē vēndā erī inelulū, dēr neputēndū sē dovedēscā dreptulū sēu de proprietate, autoritatea competentā ilū va face sē simțā urmāri-le tainuiri gāsirei inelului.

Raportulū

primului secretarū Ioanū Popū Reteganulū, cātrā On. comitetū de ajutorare cu abecedare și legendare a elevilorū sērāci dela scōlele romāne rurale, cu reședința in Rodna veche, Transilvania.

(Urmare și fine.*)

2. Cārți din tipografia Blașului cerurā: 1. Ioanū Suciū inv. in Solovestru 30 abcd., 20 leg., 2. Ionū Demianū inv. in Iclodū p. Blașiu 23 abcd., 3. Basiliū Martinū inv. Bāgāu 15 abcd., 18 leg., 4. Iuliu Harșanū inv. Chiheriulū inf. 20 abcd., 10 leg., 5. Teodorū Hogia inv. Șura micā 15 abcd., 10 leg., 6. Petru Colceriū inv. Suciagū 15 abcd., 1 leg., 7. Ionū Popū inv. Șinca veche 8 leg., 8. Nicolau Maiorū preotū V. Udvarhely 8 abcd., 5 leg., 9. Iuliu Crainicū din Urisiulū inf. 10 abcd., 6 leg., 10. Vasiliū Iteanū inv. Caltwasser 15 abcd., 10 leg., 11. Nicolau Tufescu inv. Basna 10 abcd., 5 leg., 12. Ioanū Bucșā inv. in Craifalēu 10 abcd., 10 leg., 13. Atanasiu Moga inv. Țapu 8 abcd., 14. Petru Grama inv. Sāntē-Jude 10 abcd. Totalū 189 abcd. 103 leg.

3. Cārți din tipografia Blașului s'au distribuitū: 1. Celui de sub 1=23 abcd. (folosite, donate de scōla din Rodna veche) 2. Celui de sub 1=9 abcd. și 9 leg., 3. Celui de sub 2=25 abcd. (folosite, donate de scōla din Rodna veche). 4. Celui de sub 3=10 abcd. și 7 leg., 5. Celui de sub 4=10 abcd. și 5 leg., 6. Celui de sub 5=10 abcdare și 5 legendare., 7. Celui de sub 6=10 abecedare. 8. Celui de sub 14=10 abcd., 9. Celui de sub 7=10 abcd., 10. Celui de sub 8=13 abcd., 4 leg., 11. Celui de sub 9=10 abcd. 6 leg., 12. Celui de sub 10=10 abcd., 13. Celui de sub 11=8 abcd., 14. Celui de sub 12=8 abcd., 15. Celui de sub 13=8 abcd. Suma 170 abcdare și 36 leg.

4. Cārți de Popescu cerurā: 1. Petru Pōenaru inv. Mercina 8 abcd., 9 leg., 2. E. Crișanū și A. Moldovanū din Șinca v. 8 abcd., 4 leg., dēr la cāteva ȳile dupā aceea ne scrise inv. dir. de acolo, Ioanū Popū, cā numai de ale Blașului potū folosi, deci de acelea sē le trimitemū, ce s'a și intēmplātū. 3. Ipate Todoranū din Domnū cere 22 leg. 4. Nicolau Necrelescu din Moioșū Milescū 15 abcd. 5 leg., 5. Teodorū Opreanū inv. in Lasfālulū romānū 40 abcd., 30 leg., 6. Alexandru Vladū inv. Bānpatak 2 abcd. 1 leg. 7. Simion Cāmpianū inv. Bouțarū 15 abcd., 5 leg. 8. Florian Crainicū preotū in Mihileu 15 abcd., 5 leg. Suma 103 abcd., 81 leg.

5. Cārți de ale d-lui I. Popescu se distribuirā: 1. Celui de sub 1=8 abcd. 8 leg. 1 es. Stupāritū. 2. Celui de sub 4=15 abcd. 5 leg. 1 es. Stupāritū. 3. Celui de sub 5=14 abcd. 6 leg. 1 es. Stupāritū. 4. Celui de sub 3=6 leg. 1 es. Stupāritū. 5. Celui de sub 6=5 abcd. 1 leg. 1 es. Stupāritū. 6. Celui de sub 7=15 abcd. 7. Celui de sub 8=10 abcd. Suma: 67 abcdare 26 leg. 5 es. Stupāritū.

Așa dērā: 1. Banī au incurșū: 145 fl. 40 cr. 2. Banī s'au spesātū 131 fl. 90 cr. Mai suntu banī gata: 13 fl. 50 cr. carī suntu depuși la cassa de economii „Rodna veche“ și formēzā basa capitalului pentru anulū scolasticū 1887/8.

3. Cārți au cerutū 40 de invēțātōri și adecā: a) de ale lui Petri 264 abcd. 130 legendare. b) de ale Blașului 189 abcdare 103 legendare. c) de ale lui I. Popescu 103 abcd. 81 legendare. Suma cārților cerute 556 abcd. 314 legendare.

4. Cārți s'au distribuitū: 1) de ale lui V. Petri 152 abcd. 44 leg. 2. de ale Blașului 170 abcd. 36 leg. 3) de ale lui I. Popescu 67 abcd. 26 leg. Suma cārților distribuite: 389 abcd. 106 leg.

S'au mai distribuitū 7 es. din Stupāritulū d-lui I. Costinū și mai suntu in depositū aci, 1 leg. de Blașiu, 1 leg. de Popescu, 2 es. Stupāritū, 8 abcd. de Blașiu și 12 abcd. de Petri.

Aducēndū aceste la curoscința O. Comitetū, mē

rogū ca rațiociniulū acesta sē fi studiatū și aflāndu-se asuratū — sē se verifice.

Rodna veche, 2 Iulie 1887.

Cu tōtā stima

Ioanū Popū Reteganulū.

primulū secretarū alū comit. de ajutorare.

Censurāndu se socotelele și aflāndu-se in deplinā regulā, acēstū raportū sē ia spre sciințā și se decide a se publica prin ȳiarele romāne. dimpreună cu Apelulū ce urmēzā:

Rodna veche, 2 Iulie 1887.

Porcius m. p.
președinte,

I. Popū Reteganulū m. p.
secretarū primarū.

Gerasimū Domide m. p.
Pamfiliū Grapini m. p.

Ultime sciri.

Constantinopolū, 20 Septembrie. — Puțina rezistență ce opune Turcia politicei orientale a Rusiei provine din aceea, cā ea se teme de represaliile acestei din urmā puteri in Asia micā și de punerea la ordinea ȳilei a despāgubirii de rēsboiu datoritā de dēnsa dela 1877.

Berlinū, 20 Septembrie. — Sānātatea impēratului este fōrte bunā; Maiestatea Sa va asista māne la manevrele din Gransee. — Incidentulū diplomaticū bulgarū nu va avē consecințe. Nu mai este vorba de espedierea cuirasatorū la Varna.

Petersburgū, 20 Septembrie. „Novoe Vremja“ vorbindū de afacerile bulgare, ȳice cā Bulgaria este perdutā pentru Rusia de ōre-ce Turcia, Austria și Italia protegū pe față pe principele de Coburg.

SCIRI TELEGRAFICE.

(Serv. part. a Gaz. Trans.)

ORADEA-MARE, 22 Septembrie. — Ministrulū Tisza declarā cā sporirea dării de pāmētū e aȳi cu neputință; dēr sperā sē restabilēscā echilibrulū in finanțe prin exploatarea dārilorū indirecte. Tōte statele Europei dorescū pacea și dēnsulū crede, cā nu va fi turburatā in curēndū. Inarmāriile celorlalte puteri cerū o asemenea procedere și din partea nōstrā.

CRACOVIA, 22 Septembrie. — Ōspeții unghuri au fostū cordialū primiți.

MÜNCHEN, 22 Septembrie. — Camera a primitū legea beuturilorū spirituōse.

Necrologū. — Cu inima sāngerāndā de durere sē aduce la scire consāngenilorū, amicilorū și bunilorū cunoscuți, cā tinēra preotēsā Laura Moldoveanū n. Ilovanū in anulū 18 alū vieții și abia alū 3-lea alū fericitei sale cāsătorii, dupā o pātundētōre suferință de 7 lunī, in nōptea de 5 l. c. luāndū la sine ca farū conducētōrū S. Sacramentū alū Eucharistiei, s'a mutatū la patria fericirei. Osēmintele i s'au aședātū in 7 l. c. d. a. la 3 ōre in cimitierulū comunū din Teaca. Ireparabilā pierdere o deplānge cu amarū neconsolabilulū soțū Teofilū Moldoveanū preotū gr. cat. in Copru cu inocintele-i pupilū Victorū Teofilū, tristulū taicā Maxim Ilovanū comisarū reg. de drumū și junai soriorā Hermina.

Repausēzā linū scumpā soțā! Fiāml din cerū ingerū pāzitorū, dulce māicūțā!

Teaca, 6 Septembrie 1887.

Editorū: Iacobū Muresianu.

Redactorū responsabilū: Dr. Aurel Muresianu.

ce e dreptū incunjuratū de barbari, dēr nu s'au amestecatū cu ei“.

De aceea noi trebue sē ne mirāmū intr'adevērū, cā Xenopolū vrē sē facā pe cetitorii sēi a crede: cā afirmarea, cā Romānii din Orientu ar fi unū ramū din marea familiā latinā, ar fi o descoperire a seculului nostru (une dēcouverte dans notre siēcle).

Din aceste pōte vedē cetitoriulū cā originea latinā a poporului romānū a fostū și este in generalū recunoscutā. Despre originea latinā a Romānilorū nu esistā așa dēr nici o divergență de păreri, și scriitorii cei mai mulți impārtășescū convingerea lui Gibbon și a lui Ronke: cā străbunii Romānilorū de astāȳi au locuitū inea din timpulū lui Traianū neîntreruptū vechia Daciā, adecā Transilvania, Moldova și Țēra-romānescā; și cā prin urmare locitorii romāni din țēriile aceste suntu descendenți direcți ai colonistilorū, pe carī Traianū i-a strămutatū in Dacia vechiā.

Despre originea latinā a Romānilorū din Transilvania de astāȳi și din Romānia nu a esistatū și nici nu esistā vre-o deosebire de păreri. Nu s'a manifestatū vre-o indoielā nici chiar in ce privescē credința, cā strămoșii Romānilorū arū fi locuitū in continuu in Dacia traianā, decātū numai in timpulū din urmā. Romānii erau priviți inotcmai ca și Ladinii sēu ca Romāncii din Tirolū

și din Elveția, carī suntu de asemenea de origine latinā, cu tōte cā dialectulū lorū se deosibesce de celelalte limbī romanice ce-i inconjōrā, anume de limba italianā și francesā.

La a. 1746 inșē Ionū George Schwandtner publicā primulū tomū din: Scriptorum rerum Hungaricarum, in care aparū pentru prima ōrā „Gesta Hungarorum“, sēu cronica Notariului anonimū a regelui Bela. Acēstū notarū scie sē vorbēscā multe despre diferite țēri sēu principate de pe teritoriulū Ungariei și alū Transilvaniei de astāȳi, țēri peste carī domniau in timpulū cānd venirā Ungurii aci, Salanū, Menumorutū, Gelou și Gladū și pe carī ii invinserā Ungurii. ēr dupā ce anonimulū acesta fū lādatū și comentatū in tōte modurile, apoi ajunse și la urechile Romānilorū acēstā descoperire istoricā, și renumita petițiune a Romānilorū din Transilvania dela a. 1791 se intemeiezā singurū și numai pe povestirea Anonimului. Și tōte cārțile romānesci de istoriā cāte au apārūtū de atuncī inōce, numai le repețescū, comentēzā și amplificā poveștile Anonimului și subordinēzā acestorū povești evenimentele seculilorū urmātōri, lucru ce de altmintrelea, fiā ȳisū in trecētū, ilū făcūrā chiar și istoricii unghuresci.

Xenopolū susține cā in timpulū acela cānd au apārūtū „Studiile lui Rōsler“, Romānii, in ce privescē sciința, nu erau preparați, ca sē le pōtā combate (les Rou-

mains étaient loin d'être scientifiquement préparés pour la combattre, adecā teoria lui Rōsler). Ce e dreptū, Xenopolū pōte sē spunā multe publicului, care citește in limba francesā, care nu cunōsce istoria Ungariei și a Transilvaniei, care nu scie nimicū din literatura acestorū țēri și nici din literatura specialā a Romānilorū. Inșē totuși a fostū unū lucru cūtezatū ca sē nu amintēscā nici celū puținū numele unui Petru Maiorū și alū lui George Gavrilā Șinkai de Eadem.

Dupā ce in fine poveștile ce le fabricase Anonimulū despre principatele romānesci in timpulū cānd venirā Ungurii, furā comentate și lādate in lungū și latū, se formārā istoricī și dintre Romānii uniți din Transilvania, carī își făcūrā studiile lorū mai āntēiu in patriā, apoi in Ungaria, in Austria și in Roma.

Maiorū și Șincai furā cei d'āntēiu istoricī romāni. Maiorū publicā la Buda in 1812: „Istoria pentru inceputulū Romānilorū in Dacia“, in care dēnsulū infātășēzā pe Romāni ca Romāni neamestecatī și totodatā ca cei mai vechi locitorii ai Transilvaniei. Maiorū e consideratū de Moise alū istoriografiei romānesci.

(Va urma).

Cursul la bursa de Viena din 21 Septembrie st. n. 1887.

Table with financial data for Vienna, including items like 'Rentă de aur 5%', 'Rentă de hârtă 5%', and 'Amortisarea datoriei'.

Table with financial data for Vienna, including items like 'Bonuri croato-slavone', 'Despăgubire p. dijma de vin', and 'Imprumutul cu premiu'.

Bursa de București.

Cota oficială dela 8 Septembrie st. v. 1887.

Table with financial data for Bucharest, including items like 'Renta română (5%)', 'Renta rom. amort. (5%)', and 'Banca națională a României 500 Lei'.

Cursul pieței Brașov

din 22 Septembrie st. n. 1887.

Table with market data for Brașov, including items like 'Bancnote românești', 'Argint românesc', and 'Napoleon-d'ori'.

Nr. 406—1887.

Concursu.

Devenind vacante următoarele stipendii și anume:

- A. 1. Unu stipendiu de 60 fl. pe anu, din fundațiunea „Marinovic”, pentru studenți de gimnasiu. 2. Unu stipendiu de 40 fl. pe anu, din fundațiunea „Radu M. Rîureanu”, pentru studenți la gimnasiu. 3. Unu stipendiu de 20 fl. pe anu, din fundațiunea „E. D. Bașota”, pentru gimnasiști, cu preferința celorl din munții apuseni seu din fostul district al Năsăudului. Mai departe fiind vacantu: B. 4. Unu ajutoru de 20 fl. pe anu, din fundațiunea „Tofaleanu”, pentru tineri descendenți din vre-o familia de ale fostei comune „Tofalău”, cari ar voi se învețe vre-o meseria ôre-care. Prin acesta se escrie concursu.

Cererile au a se înainta comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român în Sibiu, până la 20 Octomvire st. n. 1887.

Cererile întrate mai târziu nu se voru considera.

Aspiranții la vre-unul din stipendiile amintite sub A. 1—3 au să accludă la suplicile lor:

- a) Carte de botez în originalu seu în copie legalisată. b) Testimoniu scolasticu de pe semestrul II. alu anului scol. premergătoru.

c) Atestat de frecuentare dela direcțiunea institutului, în care cercetază scôla de presentu.

d) Atestat de paupertate seu de orfanu, decâ concurentul e orfanu.

Suplicanții la ajutorul amintitu sub B. 4. au se presente următoarele documente:

- a) Atestat de botez în originalu seu în copie legalisată. b) Testimoniu scolasticu de celu puțin 4 clase elementare. c) Contractul încheiatu cu maestrul conformu §. 61 alu legi industriale (Art. leg. XVII. 1884) în originalu seu în copie legalisată, și o adeverință dela maestru despre succesul, cu care lucră. d) Atestat de moralitate dela autoritatea competentă locală. e) Adeverință dela părinți seu tutori, că suntu decisi a lăsa pe fii seu pupili lor la învățatură până se voru perfecționa pe deplin.

Din ședința comitetului Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporului român, ținută în Sibiu la 9 Septembrie 1887.

Iacobu Bologna, v.-preș.

Dr. I. Crișanu, secretar u.

Avisu d-lor abonați!

Rugămu pe d-nii abonați ca la reînnoirea prenumerațiunei să binevoiască a scrie pe cuponul mandatului postal și numerii de pe fășia sub care au primitu diarul nostru până acuma.

Domnii ce se abonează din nou să binevoiască a scrie adresa lămuritu și să arate și posta ultimă. ADMINISTR. „GAZ. TRANS.”

Mersul trenurilor

Valabilu dela 1 Iunie st. n. 1886.

pe linia Predeal-Budapesta și pe linia Teiuș-Arad-Budapesta a calei ferate orientale de statu reg. ung.

Large table with train schedules for various routes: Predeal-Budapesta, Budapesta-Predeal, Teiuș-Arad-Budapesta, and Budapesta-Arad-Teiuș. Includes columns for train types (Tren de persoane, Tren accelerat, Tren omnibus) and times.

Nota: Ôrele de nôpte suntu cele dintre liniile grôse.